

Hand-out Ankerlezing 13 januari 2020

Thema: Gods liefde en Gods toorn in de Bijbel

Inleider: dr. M. van Campen, Ede

Ooit stond langs een N-weg in het westen van ons land een billboard met daarop de woorden: God is liefde. Iemand had er met gele verf en grote letters overheen gekalkt: Nou en?

Blijkbaar had Gods liefde de man of vrouw weinig (meer) te zeggen.

Wie de dader was, is nooit bekend geworden, maar één ding is wel zeker: de betreffende man of vrouw is niet de enige die grote moeite heeft met het idee dat God liefde is. Teleurstellende persoonlijke ervaringen zijn daarvan niet zelden de oorzaak.

We kennen allemaal wel de opmerkingen die in dit verband gemaakt worden.

Als God dan liefde is, waarom al die ellende in deze wereld.

Waarom dat geweld, het misbruik en de mishandeling door terreurorganisaties als IS?

Waarom al die vluchtelingen die van huis en haard verdreven zijn?

Waarom die honger, die orkanen en overstromingen, waarom die verschrikkelijke epidemieën?

En wat dichter bij huis: waarom die ziekte en waarom die werkeloosheid, die eenzaamheid?

Waarom dat verlies van geliefden, een vrouw, een moeder, een kind?

De twijfel aan Gods liefde heeft velen ertoe gebracht om de Eeuwige de rug toe te keren, de kerk te verlaten en de Bijbel met de vuilnisdienst mee te geven.

Is God wel liefde?

We voltrekken onze bezinning op het thema van deze avond langs drie lijnen. We zoeken een antwoord op drie vragen:

- a. Wat zegt de Bijbel over Gods liefde?
- b. Wat zegt de Bijbel over Gods toorn?
- c. Hoe verhouden Gods liefde en Gods toorn zich in de Bijbel?

a. Wat zegt de Bijbel over Gods liefde?

1. Met het nadenken over Gods liefde begeven we ons op tamelijk riskant terrein. Deze denkexerctie veronderstelt immers dat wij iets kunnen begrijpen van het wezen van God. Daarmee stuiten we op een grens die door Heilige Schrift zelf ons wordt aangewezen met de uitspraak van Job: 'God is groot en wij begrijpen het niet' (Job 36:26).

2. Toch is daarmee niet alles gezegd. Want al kunnen wij met ons verstand niet indringen in het wezen van God, we mogen wel naspellen wat de Bijbel ons over Gods liefde voorzegt. Ook hier geldt het woord van Mozes, de man Gods: de verborgen dingen zijn voor de Heere onze God, maar de geopenbaarde dingen zijn voor ons en onze kinderen (Deut. 29:29)

3. Wat het Oude Testament betreft, valt meteen op dat Gods liefde zich primair richt op het volk Israël. Alleen met het joodse volk heeft God een verbond gesloten, waarbij Hij hen Zijn liefde verklaard heeft. De profeet Jeremia tekent dit verbond als een huwelijksverbond. Deze liefde is uniek en van de hoogste orde, zoals ook de relatie tussen man en vrouw van een geheel eigen soort is.

4. Gods liefde is onlosmakelijk verbonden met het begrip verkiezing. God heeft Abraham en zijn nageslacht uitgekozen om Zijn volk te zijn, Zijn oogappel. Deze verkiezende liefde was

niet van vandaag of gisteren. 'Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde', zegt God bij monde van Jeremia (31:3). Gods liefde is van eeuwigheid en duurt tot in de eeuwigheid. Over duurzaamheid gesproken.

5. Hoezeer Gods verkiezende liefde ook verbonden is aan het joodse volk, ze is niet exclusief in absolute zin. In Abraham had God van meet af aan ook de volkerenwereld op het oog. In u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden, had God tegen Abraham gezegd (Genesis 12:3b).

6. Gods liefde was ondertussen niet vrijblijvend. De Eeuwige rekende op de wederliefde van Zijn volk, uitkomend in het onderhouden van de Thora, Zijn goede en heilzame leefregels. God vroeg dat niet alleen van Israël, het was niet minder dan een bevel. Hij gebod Zijn volk om Hem lief te hebben.

7. Heeft Israël dat kunnen opbrengen? Was er wederliefde tot haar hemelse echtgenoot? Wie de Psalmen leest, is geneigd die vraag positief te beantwoorden. Meer dan eens belijden dichters hun liefde tot God. Psalm 18:2: Ik heb U hartelijk lief, Heere. Psalm 116:1: Ik heb de Heere lief, want Hij hoort mijn stem. Ook is er sprake van liefde voor Gods stad en tempel (Ps 122 en Psalm 84), liefde voor Gods wet, Zijn bevelen en getuigenissen (Psalm 119: 47, 97, 113, 119, 127).

8 Er is ook een keerzijde. Met name de profeten van Israël wijzen daarop. Slag op slag klinkt het verwijt van ontrouw, van overspel van de kant van de bruid Israël. De profeet Hosea heeft daar diep aan geleden.

9. Wonderlijk genoeg heeft Israëls ontrouw Gods trouw niet teniet gedaan. Per slot van rekening bleek Zijn liefde niet van wijken te willen weten. Ondanks menselijke ontrouw en ongehoorzaamheid, handhaafde God de liefde voor zijn volk. Niet omdat Israël dat verdiend had, maar omdat Gods liefde zo duurzaam is, omdat Zijn verkiezing onberouwelijk is.

10. Evenals het Oude Testament is ook het Nieuwe Testament doorademd van Gods liefde. Was de profeet Hosea in het eerste deel van de Bijbel een bevlogen getuige van Gods liefde, in het tweede deel neemt de apostel Johannes deze rol op zich. Niet voor niets wordt hij de apostel van de liefde genoemd. Een sleuteltekst is: zo lief heeft God de wereld gehad dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. Johannes maakt hiermee duidelijk dat Gods liefde regelrecht verbonden is met de Persoon en het werk van Jezus Christus. In Hem is Gods liefde vlees en bloed geworden.

11 De liefde waarover Johannes spreekt is veel meer dan sympathie of genegenheid. De apostel gebruikt steevast het woord *agapè* en dat wijst op liefde van de bovenste plank, geen egoïstische, nemende of hartstochtelijke maar gevende, zichzelf verloochende liefde, liefde. De liefde die Jezus naar het kruis deed gaan.

b. Wat zegt de Bijbel over Gods toorn?

1. Spreken over Gods toorn is anno 2020 niet populair, ook niet onder christenen. Veel kerkgangers koesteren zich graag aan de warmte van Gods liefde, maar zodra Gods toorn aan de orde komt, haken ze af. Dat is overigens geen nieuw verschijnsel. De eeuwen

door zijn er mensen geweest die meenden dat een toornende God een achterhaald idee is en alleen in het Oude Testament ter sprake komt. Nieuwtestamentische christenen zouden daar geen boodschap meer aan hebben (Marcion).

2. Gods toorn is in het OT geen onbeheerste emotie, geen ongecontroleerde drift, zoals menselijke toorn dikwijls wel is, maar een weloverwogen antwoord op menselijke ontrouw en ongehoorzaamheid. Vooral het zich afgeven met de afgoden is een doorn in Gods oog. Gods toorn is meestentijds niets anders dan gekwetste liefde. Als Israël zich afgeeft met vreemde goden roept zij Gods toorn over zich in.

3. God is de Hoge en de Heilige tegenover wie slechts gehoorzaamheid en toewijding passen. Veelzeggend zijn de tekenen bij de Sinai, uitgerekend op het moment dat God een liefdesverbond met Israël sluit. Rondom de berg zijn donderslagen en bliksemschichten, een inktzwarte wolk, rook en vuur (Ex. 19:16-19). Tegenover zoveel majesteit past louter ontzag, toewijding en aanbidding. Wie weigert deze op te brengen, roept Gods toorn over zich in. Dat hebben de Israëlieten spoedig na de verbondssluiting al ervaren toen Gods toorn ontbrandde vanwege de zonde met het gouden kalf. God was vast besloten om Zijn volk te vernietigen. Alleen door de tussenkomst en de voorbede van Mozes werd zijn toorn getemperd (Ex. 32:10-12).

4. Gods toorn is in het hier en nu niet altijd definitief en ook niet altijd volledig. Zij kan soms een pedagogische functie hebben. De apostel Paulus beschrijft Gods toorn als een motief, een aansporing om de toevlucht tot Christus te nemen. Wij dan wetende schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof (2 Kor. 5:11, St. Vert.).

5. Door de hele Bijbel heen heeft Gods toorn een eschatologische spits. De profeet Zefanja voorzegt 'de dag waarop Zijn brandende toorn zal losbreken'. Ontzagwekkend zal deze dag zijn voor de heidenvolken. Maar ook Jeruzalem en Israël zullen met Gods toorn te maken krijgen vanwege hun ongerechtigheid en ontrouw.

6. De dag van de wederkomst is ook de dag van het oordeel, de dies irae, de dag van Gods toorn. In de dertiende eeuw ontstond een Latijnse hymne met die naam, die al spoedig werd opgenomen in de rooms-katholieke liturgie. De schilder Jeroen Bosch en de componist Verdi hebben deze dies irae tot uitdrukking gebracht in schilderijen en muziek. Het drieluik over het laatste oordeel van Jeroen Bosch en het Requiem van Verdi zijn zowel aangrijpend als vreeswekkend. Het roept herkenning op met de wijze waarop Openbaring spreekt over Gods uiteindelijke toorn. Allen die zonder Christus hebben geleefd, zullen tot de bergen zeggen: 'Val op ons en verberg ons voor het aangezicht van Hem, Die op de troon zit en voor de toorn van het Lam. Want de grote dag van Zijn toorn is aangebroken en wie kan dan staande blijven? (Openb. 6:16).

7. Een niet onbelangrijk motief in de verwachting van de dies irae is dat van Gods geduld, van Zijn lankmoedigheid. Niet alle zonden worden in het heden gestraft, worden niet onmiddellijk vergolden. Niet alle onrecht wordt nu al rechtgezet. De Bijbel spreekt ook van uitstel. God is traag tot toorn.

Dit uitstel kan een beproeving zijn voor de ware gelovigen. Er zit evenwel ook een andere kant aan de zaak. Uitstel schept ruimte voor bekering (1 Thess.5:9). En wat lezen we ook weer in de tweede Petrusbrief? 'De Heere vertraagt de belofte niet (zoals sommigen dat als traagheid beschouwen), maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen (2 Petr. 3:9).

8. Gods lankmoedigheid veronderstelt ook dat Hij nog heel veel kwaad en zonde in deze wereld verdraagt. Uitstel betekent evenwel nog geen afstel. In de hemel wordt er een boek bij gehouden, waarin alles nauwkeurig wordt opgetekend. En op de dag van het oordeel wordt dat boek geopend. Johannes op Patmos werd er over ingelicht in zijn visioen: En ik zag de doden, klein en groot, voor God staan. En de boeken werden geopend (...) en de doden werden geoordeeld overeenkomstig wat in de boeken geschreven staat, naar hun werken. (Openb. 20:12). Uit de mond van Petrus' collega en broeder Paulus horen we dezelfde taal: Want wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus geopenbaard worden, opdat ieder vergelding ontvangt voor wat hij door middel van zijn lichaam gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad (2 Kor. 5:10).

c. Hoe verhouden Gods liefde en Gods toorn zich tot elkaar?

1. Gods liefde en Gods toorn zijn geen realiteiten die los van elkaar een eigen leven leiden. Ze zijn wel degelijk op elkaar betrokken. Door de omhelzing van Gods liefde in Christus wordt Gods toorn afgewend. Want wie in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op Hem (Joh. 3:36)

2. Niet zelden blijkt Gods toorn een verborgen expressie van Zijn liefde te zijn. Iemand merkte in dit verband heel treffend op: Gods toorn is doorgaans de uiterste spits van de vlam van Zijn liefde. De profeet Hosea geeft ons een ontroerende illustratie van dit aspect van Gods toorn (Hos. 2:13).

Liefde Gods, die elk beminnen
hemelhoog te boven gaat.
kom in onze harten binnen
met Uw milde overdaad.
Jezus, één en al ontferming
daal vanuit de hoge neer
met uw heerlijke bescherming
in ons bevend hart, o Heer.

Charles Wesley (1707-1788)